

ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta sub'ektiv hospodariuvannia, 564-575. Cherkasy: MAKLAUT, 2012.

Provatorov, H. V., Ladka, V. I., and Bondarchuk, L. V. *Normy hodivli, ratsiony i pozhyvniest kormiv dlia riznykh vydiv silskohospodarskykh tvaryn* [Standards feeding rations and nutritional value of feed for different types of farm animals]. Sumy: Universytetska knyha, 2008.

Storchevoy, M. "Teoriia firmy i strategicheskii menedzhment" [Theory of the firm and strategic management]. *Voprosy ekonomiki*, no. 1 (2013): 131-148.

Silske hospodarstvo Ukrainy [Agriculture of Ukraine]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013.

Sopko, V. V. "Problemy podalshoho udoskonalennia bukhhalterskoho obliku, kontroliu, analizu ta audytu v upravlinni pidpriemstv aharnoho sektoru ekonomiky" [Problems further improve accounting, control, analysis and audit management companies of the agricultural

sector]. *Stratehiia rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku*. Kyiv: NNTs «IAE», 2013. 357-366.

Sabluk, P. T. "Kontseptualni aspekty modernizatsii aharnoho vyrobnytstva ta rozvytku silskykh terytorii v Ukraini" [Conceptual aspects of the modernization of agriculture and rural development in Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 8 (2010): 3-9.

Sarris, A. "Evolving structure of world agricultural trade and requirements for new world trade rules". <http://ftp.fao.org/docrep/fao/012/ak979e/ak979e00.pdf>

Timmer, P. C. "Agricultural trade policy during structural transformation". http://www.fao.org/fileadmin/templates/est/PUBLICATIONS/Books/FINAL_PDF_EVOLVING_WITH_COVER_LOW_RES.pdf

"Ukraine's Agriculture: Harvesting the potential?". http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/map/03_09.pdf

Yaroslav, S. Yu., and Ananenko, M. T. *Praktykum z fiziologii liudyny i tvaryn* [Workshop on human and animal physiology]. Kyiv: Vyshcha shkola, 1976.

УДК 368.042

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© 2014 КОНДРАТЕНКО Д. В.

УДК 368.042

Кондратенко Д. В. Концептуальні засади розвитку агрострахування в Україні

У статті обґрунтовано актуальність розробки та прийняття Концепції розвитку агрострахування в Україні. Доведено необхідність надання страхового захисту в аграрному секторі економіки, проаналізовано показники вітчизняного ринку агрострахування. Виявлено, що державна підтримка в агрострахуванні останні п'ять років не надавалася, механізм здійснення розрахунків у процесі страхування сільськогосподарських культур не є результативним. Зроблено висновок, що повноцінний розвиток агрострахування неможливий без запровадження державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур з урахуванням практичних аспектів світового досвіду. Визначено, що Аграрний страховий пул є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Разом із тим, вступ страховика до Пулу є зарегульованим, про що свідчить практика його діяльності. Запропоновано концептуальні засади розвитку агрострахування в Україні, а саме: спрощення процедури прийняття страховиків до членів Пулу; надання державних субсидій для компенсації вартості страхового платежу не аграріям, а страховим компаніям; встановлення нормативними актами реально визначеного розміру субсидій.

Ключові слова: концепція, агрострахування, Аграрний страховий пул, державна підтримка.

Табл.: 1. **Бібл.:** 11.

Кондратенко Діана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів і кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Dianylichka@bk.ru

УДК 368.042

Кондратенко Д. В. Концептуальные основы развития агрострахования в Украине

В статье обоснована актуальность разработки и принятия Концепции развития агрострахования в Украине. Доказана необходимость предоставления страховой защиты в аграрном секторе экономики, проанализированы показатели отечественного рынка агрострахования. Выведено, что государственная поддержка в агростраховании в последние пять лет не предоставлялась, механизм осуществления расчетов в процессе страхования сельскохозяйственных культур не является результативным. Сделан вывод о том, что полноценное развитие агрострахования невозможно без внедрения государственной поддержки в страховании сельскохозяйственных культур с учетом практических аспектов мирового опыта. Определено, что Аграрный страховой пул является единственным объединением страховщиков, которые осуществляют страхование сельскохозяйственной продукции с государственной поддержкой. Вместе с тем, вступление страховщика в Пул является зарегулированным, о чем свидетельствует практика его деятельности. Предложены концептуальные основы развития агрострахования в Украине, а именно: упрощение процедуры принятия страховщиков в члены Пула; предоставление государственных субсидий для компенсации стоимости страхового платежа не аграриям, а страховым компаниям; установление нормативными актами реально установленного размера субсидий.

Ключевые слова: концепция, агрострахование, Аграрный страховой пул, государственная поддержка.

Табл.: 1. **Библ.:** 11.

Кондратенко Диана Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов и кредита, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: Dianylichka@bk.ru

UDC 368.042

Kondratenko D. V. Conceptual Basis for the Development of Agricultural Insurance in Ukraine

In the article the urgency of the development and adoption of the Concept of development of agricultural insurance in Ukraine was grounded. The necessity of providing insurance protection in the agricultural sector was proved; indicators of the domestic market of agricultural insurance were analyzed. It was found that government support in agricultural insurance in the last five years has not been provided; the mechanism of settlement in the crop insurance is not effective. It was concluded that the full development of agricultural insurance is not possible without the introduction of state support for crop insurance, taking into account the practical aspects of international experience. It was determined that the Agricultural Insurance Pool is the only association of insurers that carry out agricultural insurance with state support. However, the introduction of the insurer to the Pool is over-regulated, as evidenced by the practice of its activities. The conceptual basis for the development of agricultural insurance in Ukraine were suggested, namely the simplification of procedure for insurers to enter the Pool; providing government subsidies to offset the cost of the insurance premium not to farmers but to insurance companies; establishment of real size of subsidies set by normative acts.

Key words: concept, agricultural insurance, Agricultural Insurance Pool, the state support.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 11.

Kondratenko Diana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (vul. Sumska, 40, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Dianylichka@bk.ru

У сучасних умовах економічного розвитку України розробка Концепції розвитку агрострахування в Україні має стати першим кроком на шляху опрацювання стратегії страхового сектора країни та відповідати спрямуванню на європейську інтеграцію. Існуючу систему агрострахування, що базується на чотирьох (3 + 1) базисах: сільськогосподарські товаровиробники; страхові компанії; державні та місцеві органи управління; експертні організації, потрібно розглядати як частину загальної економічної системи, тому її проблеми мають вирішуватися в контексті існуючих економічних проблем країни. Передусім йдеться про стабільну макроекономічну політику, створення умов і механізмів управління ризиками в сільському господарстві, надійність та платоспроможність страхових компаній, підвищення довіри сільгосптоваровиробників до страхування.

Наразі активно обговорюється Концепція розвитку агрострахування в Україні, яку підготували юристи Міжнародної фінансової корпорації IFC (група Світового банку) спільно з фахівцями Агрострахового пулу [1]. Проводяться круглі столи в регіонах з обговорення Концепції, де здійснюється обмін поглядами, аналізуються проблеми сучасного стану агрострахування та надаються пропозиції. Проте, ситуація ускладнюється відсутністю самого проекту. Розробка «Концептуального документу» має починатися з визначення конкретних засад, що стануть основою для обговорення представниками страхового сектора, сільгосптоваровиробників, економістів і політиків. Цей документ має визначати мету, цілі, основних учасників, філософію агрострахування, перехідні періоди для різних проблемних питань, тощо.

Засади агрострахування цілком закономірно є предметом пильної уваги вітчизняних фахівців і експертів. Проблема є тим більш актуальною, що в країні, де загальний обсяг сільськогосподарської продукції складає близько 300 млрд грн, рівень агрострахування не перевищує 5%. За статистикою відомо, що аграрні ризики в Україні страхують близько 3 – 5% сільгоспдприємств. У свою чергу, у деяких країнах Європейського Союзу, Канаді, США страхування охоплено 90 – 95% [2].

Метою статті є формулювання пропозицій щодо концептуальних засад агрострахування, зумовлених поточним рівнем розвитку страхового сектора, супутніми обставинами й законодавством.

Агростраховому сектору притаманна ціла низка викликів, найбільшим з яких є вплив кліматичних змін, через який виникають види страхування від природних катаклізмів. Проте на даний момент ми перебуваємо на порозі створення національних страхових продуктів від катастроф, які підтримуються державним бюджетом і захищають інтереси аграріїв. Таке страхування матиме особливий попит у сфері захисту від класичних природних катаклізмів (наприклад, землетруси, повені, зсуви, посуха, град, морози, тощо), серед нових продуктів (наприклад, покриття від буревію, блискавки, т. зв. сільськогосподарський індекс), а також постійно зростаючих техногенних ризиків (аварії, пожежі, екологічна відповідальність тощо).

Необхідність агрострахування обумовлена тим, що Україна знаходиться в зоні ризикованого землекористування, врожайність посівів сільськогосподарських культур значною мірою залежить від погодних умов – фактора виробництва, який сільськогосподарський товаровиробник не може передбачити та самостійно контролювати. В останні роки катаклізми, пов'язані з погодними умовами, є доволі частим явищем. Так, у 2002/2003 рр. у результаті дії

низьких температур з наступною льодовою кіркою більше 70% озимих культур вимерзли. Посуха 2007 р. в десяти областях Півдня та Сходу нанесла більше мільярда гривень збитків. Повінь в областях Західної України влітку 2008 р. завдала сільськогосподарським підприємствам збитків більше, ніж на півмільярда гривень. Взимку 2010/2011 рр. у результаті дії двох циклонів і вимерзання підприємствам завдано збитків більше 200 млн грн. У 2012 р. Мінагрополітики оцінює збитки виробників зерна через посуху в 13,6 млрд грн [3].

Такі явища, як сильні зливи з грозами, випадання граду і шквальні пориви вітру в літній період в ряді областей, починаючи з 2006 р., стали регулярно повторюватися, викликаючи підтоплення значної частини сільських територій, та призвели до загибелі сільськогосподарських культур, лісових насаджень і тварин у сільгоспвиробників усіх форм власності, порушуючи нормальне функціонування агропромислового комплексу і ставлячи під загрозу продовольчу безпеку регіонів, що постраждали від стихійного лиха [4].

З 1 липня 2012 р. в Україні діє Закон «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [5]. Закон регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції з державною фінансовою підтримкою, яке здійснюється за рахунок грошових фондів, що формуються у страховика шляхом сплати страхувальником страхових платежів (премій), частина яких компенсується за рахунок державних субсидій, та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Державне регулювання у сфері страхування сільськогосподарської продукції здійснюватимуть Кабінет Міністрів України, а також Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Право страхувати сільськогосподарську продукцію мають сільськогосподарські товаровиробники, які здійснюють діяльність на території України. Граничні розміри, структуру, порядок застосування страхових тарифів за видами майна, що підлягає страхуванню, та по регіонах України встановлюватиме центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику.

Суб'єктами відносин страхування сільськогосподарської продукції з державною фінансовою підтримкою визначено страхувальників – сільськогосподарських товаровиробників, які уклали зі страховиком договір страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, і страховиків, які отримали ліцензію на здійснення відповідного виду страхування та є членами Аграрного страхового пулу. Участь страховиків у Пулі є умовою для здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Законом визначено, що Аграрний страховий пул є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Пул був створений 7 листопада 2012 р. До його складу ввійшли 4 страховики: Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Брокбізнес», Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Страхові гарантії», Приватне акціонерне товариство «Українська аграрно-страхова компанія», Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта».

Членом Пулу може бути будь-який страховик, що відповідає вимогам чинного законодавства України. Для вступу до членів Пулу такий страховик надає відповідну заяву, яка розглядається Дирекцією Пулу та в подальшому

Координаційною радою Пулу щодо дослідження відповідності такого страховика-заявника вимогам Закону України «Про страхування» та Вимогам, визначеним Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), разом із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику, щодо участі страхових компаній у страхуванні сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Прийом або відмова в прийомі в члени Пулу здійснюється зборами його членів, рішення якого вважається прийнятним, якщо за нього проголосувало не менш 75 відсотків кількості голосів присутніх чи належно представлених членів Пулу [6].

Втім, слід визнати, що за останні півтора року до Пулу не було прийнято жодної страхової компанії, хоча до початку березня 2014 р. 16 компаній отримали ліцензії на здійснення страхування ризиків у сільському господарстві на території України. Як зазначається в аналітичному дослідженні [7], у 2013 р. ринок придбав чітку сегментацію – системна робота по державних програмах форвардних закупівель (84% ринку) забезпечується компаніями – членами Пулу; 16% ринку України – компаніями, що розвивають добровільне і банківське (заставне) агрострахування.

Станом на 1 червня поточного року 24 страхові компанії одержали ліцензії на страхування сільськогосподарської продукції [8]. Проте реально страхові послуги надає половина з них. Решта або перебуває в очікуванні кращих часів, або готується до роботи на ринку агрострахування – добирає відповідні кадри, готує регіональну мережу тощо.

В основу Концепції повинна бути покладена ідея добросовісної конкуренції між страховиками за залучення державних субсидій. Кожен страховик, який отримав ліцензію на відповідний вид страхування, за його бажанням (відповідною заявою) стати членом Пулу має бути прийнятий до нього. Пул не повинен здійснювати дослідження відповідності такого страховика вимогам чинного законодавства та вимогам Нацкомфінпослуг щодо участі страхових компаній у страхуванні сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, це не його прерогатива. Забезпечення добросовісної конкуренції можливе лише шляхом створення в державі однакових умов ведення конкурентної боротьби для страховиків.

Здійснивши анкетування вітчизняних підприємств, Альшанова О. О. [9] дійшла висновку, що сільськогосподарські виробники цілком виправдано вважають, що державна економічна політика часто є неефективною та посилює деструктивний вплив окремих ризиків. Більшість підприємств галузі використовують вкрай обмежену множину

інструментів для управління ризиками, а можливості страхування фактично ігноруються. Відмова від співробітництва зі страховими компаніями базується на негативному впливі різних чинників, серед яких, насамперед, можна виділити недостатню ефективність державної політики щодо стимулювання розвитку аграрного страхування.

У 2012 р. Державним бюджетом України було виділено 70 млн грн для компенсації витрат, понесених аграріями на сплату страхових премій, що дає можливість здешевити страхування агровиробниками. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій)» прийнято, що державна підтримка надається сільськогосподарським товаровиробникам на озиму пшеницю у формі компенсації, але не більш як 50 відсотків вартості страхового платежу [10].

Однак, як свідчать дані *табл. 1*, державна підтримка у страхуванні, починаючи з 2009 р., не надавалась.

Проаналізувавши дану таблицю щодо показників роботи ринку агрострахування в Україні, відмітимо, що, незважаючи на відсутність державної підтримки, ринок агрострахування продовжує розвиватися (див. *табл. 1*).

Ця тенденція продовжиться, оскільки Україна за багатьма продуктивними позиціями вже увійшла до числа світових лідерів. Головним чином це стосується пшениці, ячменю, сояшника та кукурудзи. Так, цього фінансового року до продажу на зовнішніх ринках буде запропоновано до 34 млн т зерна. За цим показником наша країна може посісти 2-ге місце у світі, поступаючись лише США [8]. Пшениці, ячменю, кукурудзі в країні надають першорядного значення, але страхового захисту потребують й інші культури.

Проектом ІФС було розроблено ряд стандартних страхових продуктів, які за своєю якістю не поступаються кращим закордонним аналогам. Ці стандартні страхові продукти стосуються як озимих культур – пшениці, ячменю, жита, тритикале, ріпаку, так і ярих – пшениці, ячменю, сояшника, цукрового буряка. Розроблена Пулом низка стандартних страхових продуктів активно використовуються страховиками та сільгоспвиробниками.

Отже, спочатку необхідно здійснити детальну оцінку й порівняльний аналіз діяльності агрострахового сектора, підсумувати та синтезувати основні характерні риси, чітко визначити й структурувати пріоритети та закласти в Концепції норми їх реального застосування. Справжні проблеми пов'язані з практичною адаптацією (наприклад,

Таблиця 1

Показники зі страхування сільськогосподарських культур за 2005 – 2013 рр.

Показник	Рік								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість договорів, од.	910	1330	4397	1637	1980	1217	2710	1936	1722
Площа, тис. га	390	670	2360	1171	510	553	786	727	869
Страхові премії (млн грн)	12,8	28,5	116,7	155,4	42	72,1	136,3	130,4	135,4
Субсидія (млн грн)	5,8	12,5	47,8	72,8	–	–	–	–	–
Середня ставка премії, %	3,79	н/д	4,54	4,93	3,24	3,84	3,74	3,77	3,1
Рівень виплат, %	н/д	н/д	н/д	н/д	36,48	50,94	28	41	9,7

послідовність дій, можливі альтернативи, ієрархія пріоритетів тощо).

Найчутливішим питанням є надання сільгоспвиробнику коштів з державного бюджету у вигляді субсидій для компенсації до 50% вартості страхового платежу, фактично сплаченого ним повністю за договорами страхування сільськогосподарської продукції. Перевага повинна бути надана страхувальникам, які під час страхування сплачуватимуть лише частину страхової премії, а інші кошти страховикам буде платити держава.

Значної уваги потребує механізм здійснення розрахунків у процесі страхування сільськогосподарських культур. Слід впроваджувати більш прогресивні схеми, за якими аграрії зможуть сплачувати страхову премію після збирання врожаю, або якщо необхідно здійснити страхове відшкодування, то належна премія вираховується з розміру страхової виплати.

Важливо також ретельно проаналізувати і світовий досвід з відповідних питань. Александрова М. М. [11], систематизуючи закордонний досвід проведення страхування сільськогосподарських культур і функціонування системи страхування, зазначає, що сільськогосподарські виробники мають низку страхових продуктів і страхових програм, що комбінують умови здійснення страхування; мають серйозну фінансову підтримку з боку держави, яка спрямована на пом'якшення умов здійснення страхового захисту; уряди країн за допомогою страхування намагаються забезпечити стабільний розвиток всього аграрного сектора економіки, формуючи та розвиваючи системи страхування сільського господарства; системи страхування поєднують комерційне, некомерційне страхування та їх державну підтримку, забезпечуючи баланс економічних інтересів. Розвиток агрострахування в Україні з урахуванням світового досвіду та власної практичної діяльності надасть можливість увійти до світової економіки.

Таким чином, запропоновані концептуальні засади агрострахування формують Концепцію та спонукають усі зацікавлені сторони до дії. Важливо, щоб зміни в організації системи сільськогосподарського страхування були послідовними і здійснювалися на основі узгодженої та прийнятої на державному рівні Концепції розвитку агрострахування в Україні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Нам би підтягнутися до кіпрського рівня агрострахування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaip.com.ua/2014/nam-bi-pidtyagnutisya>
2. Агрострахування підлаштовується до потреб сільгоспвиробників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaip.com.ua/2014/agrostrakhuvannya>
3. Минагрополітики оцінило убитки виробителів зерна из-за засухи в 13,6 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://info.dedal.ua/news/press/44893/>
4. Залетов А. Н. Проблемы и перспективы развития аграрного страхования в Украине / А. Н. Залетов // Финансовые услуги. – 2012. – № 4 (94). – С. 20 – 21.
5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
6. Статут об'єднання страховиків «АГРАРНИЙ СТРАХОВИЙ ПУЛ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaip.com.ua/>

7. Рынок агрострахования Украины в 2013 г. Аналитическое исследование [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroinsurance.com/>

8. В Україні розпочалося обговорення проекту Концепції розвитку агрострахового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaip.com.ua/2014/v-ukra%D1%97ni-rozpochalosya-obgovorennya-pr>

9. Альшанова О. О. Формування конкурентного середовища на ринку страхування продукції тваринництва / О. О. Альшанова // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. – КНЕУ, 2014. – С. 5 – 8.

10. Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

11. Александрова М. М. Закордонний досвід формування та розвитку систем страхування сільськогосподарських культур / М. М. Александрова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/162/1/18.pdf>

REFERENCES

- "Ahostrakhuvannia pidlashtovuietsia do potreb silhospvy-robnnykiv" [Agro-insurance schemes adapts to the needs of farmers]. <http://uaip.com.ua/2014/agrostrakhuvannya>
- Alshanova, O. O. "Formuvannia konkurentnoho seredovyschha na rynku strakhuvannia produktsii tvarynnytstva" [A competitive environment in the insurance market of animal products]. *Strakhovyyi rynek Ukrainy v umovakh finansovoi hlobalizatsii*. Kyiv: KNEU, 2014. 5-8.
- Aleksandrova, M. M. "Zakordonnyi dosvid formuvannia ta rozvytku system strakhuvannia silskohospodarskykh kultur" [Foreign experience of formation and development of crop insurance]. <http://eztuir.ztu.edu.ua/162/1/18.pdf>
- [Legal Act of Ukraine]. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
- [Legal Act of Ukraine]. <http://zakon1.rada.gov.ua/>
- "Minagropolitiki otsenilo ubytki proizvoditeley zerna iz-za zasukhi v 13,6 mlrd grn" [Ministry of Agrarian Policy has estimated losses of grain producers because of the drought in the 13.6 billion UAH]. <http://info.dedal.ua/news/press/44893/>
- "Nam by pidtyahnutysia do kypsrskoho rivnia ahostrakhuvannia" [We would catch up to the level of agricultural insurance]. <http://uaip.com.ua/2014/nam-bi-pidtyagnutisya-do-kypsrskogo-riv>
- "Rynek agrostrakhovaniia Ukrainy v 2013 g. Analiticheskoe issledovanie" [Agricultural insurance market in Ukraine in 2013, Analytical study]. http://www.agroinsurance.com/ru/news/press_releases/?pid=26639
- "Statut ob'iednannia strakhovykiv «AHRARNYI STRAKhOVYI PUL»" [Charter insurers "Agricultural Insurance Pool"]. <http://uaip.com.ua/>
- "V Ukraini rozpochalosia obhovorennia proektu Kontseptsii rozvytku ahostrakhovoho rynku" [In Ukraine began discussing the draft Concept of agricultural insurance market]. <http://uaip.com.ua/2014/v-ukra%D1%97ni-rozpochalosya-obgovorennya-pr>
- Zaletov, A. N. "Problemy i perspektivy razvitiia agrarnogo strakhovaniia v Ukraine" [Problems and prospects of the development of agricultural insurance in Ukraine]. *Finansovye uslugi*, no. 4 (94) (2012): 20-21.